

MET NIEUWE OGEN

Ad Goos
Maart 1998

1. De kunst van het luisteren

Op een dag liep er een meisje door de woestijn. Onverwacht vond ze in het zand een spiegeltje. Ze keek erin en zag een meisje.

Ze stak haar tong uit en dat meisje deed het ook. Zij lachte en dat meisje lachte terug. Toen kwam ze plotseling tot de ontdekking dat ze het zelf was. Zij had zichzelf nog nooit eerder gezien en dat is wat.

Ze werd er stil van en lang bekeek ze haar eigen gezicht. "Hé", riep ze verbaasd, "twee ogen!" en ze zag hoe ze blonken. "Hé", vervolgde ze opgewonden, "twee oren!" en ze bekeek nauwkeurig die twee schelpachtige toestanden.

Maar "Hé wat is dat? Zie ik dat warempel goed? Toch maar één mond. Dat is gek!"

En ze liep naar haar moeder, die aan het koken was. "Moeder, moeder, waarom heb ik twee ogen en twee oren?"

"Nogal logisch, om goed te kunnen zien en goed te kunnen horen", zei haar moeder.

"Ja maar, waarom heb ik dan maar één mond?"

"Weet ik veel", antwoordde moeder, "vraag dat aan je vader. Die loste al meer problemen op." Maar ook hij haalde bij haar vragen zijn schouders op". "Weet je wat!" zei vader, "ga naar de filosoof hier in het dorp, Hij is dagelijks bezig met dergelijke dingen, vraag het aan hem."

Zij naar die man en hij antwoordde: "Een mens heeft twee oren en slechts één mond om dubbel zoveel te luisteren dan te spreken".

De waarheid die deze fabel inhoudt, is de waarheid van iedere dag in relatie met zichzelf, de partner, de kinderen, de collega's, de bewoners, de natuur.

De eerste waarde die we moeten herwaarderen is het luisteren. Dit is iedere dag weer een uitdaging en een opdracht. Door de vele indrukken die we opdoen zijn we niet meer in staat echt te luisteren. Doordat mensen niet echt beluisterd worden, krijgen ze de indruk dat ze niet meetellen.

Luisteren is met al je aandacht, met je hele zijn bij iemand aanwezig willen zijn en bij wat die iemand je te zeggen heeft. Luisteren is méér dan woorden horen, het is ook bereid zijn om te luisteren naar de taal van de mimiek. Een blik in iemands ogen zegt soms zoveel meer dan woorden kunnen.

Zoals die begeleidster die een meisje met een dubbele handicap om de zoveel minuten omdraaide in haar bed. De ene keer na één minuut, de andere keer na vijf of tien minuten.

Toen ik haar vroeg hoe ze wist dat het meisje wou omgedraaid worden, antwoordde ze: "Ik hoor het aan haar ademhaling!"

Diep luisteren is bereid zijn om het onuitspreekbare te horen, is luisteren naar wat méér is in de mens dan woorden kunnen zeggen. Zelfs voor mensen die het goed kunnen zeggen bestaan er geen woorden om hun diepste gevoelens uit te drukken.

Toen de geboorte van ons eerste kind goed verlopen was, was het net of ik vleugels had gekregen. Ik sprong op mijn fiets en reed door ons dorp. Ik zwaaide uitbundig naar iedereen die ik tegenkwam. De mensen dachten dat ik dronken was, maar ik was toen nog nuchter. Ik had iets beleefd dat mijn verstand te boven ging.

Op zulke momenten gebruiken mensen gedichten.

Vera zou op de dag van haar huwelijksinzegening een liefdesgedicht voorlezen om te zeggen hoe lief ze Johan had. Bij de eerste zin begonnen haar lippen te beven, bij de tweede zin sprongen de tranen haar in de ogen en bij de derde zin kon ze niet meer verder. Vera, die het anders zo goed kon zeggen, maakte het gedicht niet af, maar liep terug naar haar plaats. Iedereen begreep het wel. Daar zijn geen woorden voor.

Ook op momenten dat we afscheid moeten nemen van iemand die ons lief is, krijgen we een brok in onze keel. Als er dan iemand is die ons vastpakt, moet er niets met woorden worden uitgelegd. We verstaan het wel.

In luisteren zijn er gradaties

Je kan naar hetzelfde ding en naar dezelfde mens op verschillende wijzen luisteren.

Als je met een boer in het bos loopt, beluistert hij de bomen op een eigen manier. Overal rondom ziet hij takken die in aanmerking komen om goede palen te vormen om zijn weiden af te bakenen. En hij heeft gelijk, want van die takken kan je prachtige weipalen maken.

Een meubelmaker daarentegen ziet overal tafels en stoelen. En inderdaad van bomen kan je meubilair maken.

Iemand die zich net een houtvuur aangeschaft heeft, zou niets liever doen dan de bomen omhakken. En ook hij heeft gelijk, van bomen kan je brandhout maken.

Dit zijn allemaal aspecten van de waarheid die zich aan ons voordoet met een grote variëteit aan betekenissen. Vanuit deze diverse verschijningsvormen rijst de vraag: "Wat is nu de meest fundamentele wijze van luisteren naar een boom, een dier, een mens?"

Daarop ben ik geneigd te antwoorden: "Die diepste wijze van luisteren, zien en ervaren vind ik bij kinderen en kunstenaars en bij ieder mens die het is gebleven".

Een kind kan zich, mijns inziens, helemaal vereenzelvigen met wat het waarneemt, er helemaal in opgaan! Daarop is ook de kunstenaar uit. De schilder zou in z'n schilderij willen verdwijnen, de zanger in z'n lied, de pianist in z'n piano.

Vereenzelvigen is de diepste luisterwijze. Ze wordt gedreven door verwondering en de wil een diepere verbintenis aan te gaan dan enkel het nuttige en praktische aspect.

Een kunstenaar ziet de dingen niet zo ze zijn. Hij transposeert de werkelijkheid en leert ons er met andere ogen naar kijken.

Een dichteres had een boom in haar tuin en die was een stuk van haar leven geworden. Wanneer deze boom wordt omgehakt, schrijft ze een gedicht waarin ze haar afscheid van deze boom beschrijft als het afscheid nemen van een vriend.

Ze keek naar de boom met ogen van verwondering, ze had een soort verbond met de boom.

De diepste vorm van luisteren is een verbond aangaan

Honden worden door verschillende mensen op andere manieren beluisterd.

Kinderen hebben er een band mee.

De werkvrouw daarentegen zou zo'n beest niet in huis willen, want dat brengt een hoop vuil mee.

Een dichter schreef een gebed toen zijn hond stierf. Hierin drukte hij de diepste luisterwijze uit, de participatie, het leven in een verbond.

2. Het onbevooroordeeld ontmoeten

We moeten leren dieper naar de mensen te luisteren.

Mensen beluisteren elkaar eigenlijk heel oppervlakkig, op een manier van: "Ken je die niet, die dikke, die sproetekop, die ...?"

Het eerste wat mensen zien is datgene wat afwijkt. Maar daar willen mensen niet op aangesproken worden. Daarin herken je het wezenlijke niet.

Een soortgelijke luisterwijze vinden we in de maatschappij. Mensen worden een etiket opgekleefd: die bejaarde, die gehandicapte, die zieke, die gescheidene enzovoort.

Luister toch eens dieper naar de mensen. Een bejaarde fleurt op wanneer de kinderen op bezoek komen. Een mens met een handicap wil niet steeds herinnerd worden aan zijn handicap, hij wil er ten volle bijhoren. Hoe meer hij erbij hoort, hoe minder hij zijn handicap zal voelen.

Een gehandicapte jongen was zó goed opgenomen in de groep van zijn zusters en broers, dat hij pas toen ze allemaal het huis uit waren, voelde dat hij gehandicapt was.

Een zieke wil op de eerste plaats beluisterd worden als een waardevol mens, en niet als een ziekte.

In het ziekenhuis hoorde ik een verpleegster in de gang roepen: "maagzweer kamer 13 naar RX".

Het klinkt toch heel anders als je met je naam wordt aangesproken? Mensen willen niet als een object bekeken worden. Het is een onwaarde als niet diep naar hen geluisterd wordt.

Wanneer iemand wordt aangesproken met zijn naam, voelt hij zich meer thuis.

De waarde van een mens hangt niet af van zijn diploma of zijn kwaliteit. We moeten aandacht hebben voor de mens, wie hij ook is. En deze aandacht leggen we in alle kleine dingen.

In een anekdote vertelt een dichter dat ergens in Israël een groep toeristen wordt rondgeleid door een plaatselijke gids. Wanneer ze aankomen bij het huis van David, zit er op de trappen een man met twee boodschappentassen. De gids zegt: "Op die man moet je niet letten, maar ziet u dat Romeinse gewelf".

De dichter vertelt verder dat de verlossing van de mens er pas zal komen als de gids zal zeggen dat men niet op het gewelf moet letten, maar op de man die boodschappen doet voor zijn gezin.

Hij drukt hiermee de juiste oriëntatie in waarden uit.

Het is fundamenteel fout als we de mens niet meer zien staan.

*Het is kermis
een grote mongool van vijftig
zit in de draaimolen...
vanaf een paard
zwaait hij
naar iedereen*

ik volg z'n bewegingen

*geniet van z'n blijheid
z'n levenslust, z'n jeugd*

*naast mij staat
een meneer met een
doodernstig gezicht
plotseling spreekt hij me aan en zegt
dat is toch erg hé
die ongelukkige*

*ik schrik, zeg: pardon meneer
bent u zo gelukkig?
hij kijkt me kwaad aan met
een blik van: wat heb jij met
mijn geluk te maken
dat is mijn privé*

*ik wacht verder geen antwoord meer af
zeg: kijk eens wat hij daar doet hé,
ongeremd zwaaien naar iedereen
dat kunnen wij niet meer*

lang zal ie leven!

*toen keek die man me aan met een blik van
'jij hebt ze ook niet alle vijf'*

*en ik ging maar verder
want als ze je voor gek verklaren
ben je negen van de tien keer op de goede weg.*

Dit is een mooi verhaal van de wijze van luisteren. De man beluisterde enkel de handicap en vergrootte die zo uit dat hij enkel nog ongeluk zag en er geen ruimte meer overbleef voor andere dingen en mogelijkheden. Hij zag niet dat de man op de draaimolen ongeremd verbinding zocht met de mensen rondom.

Op een middag staan we met onze leefgroep voor het havencafé in het Straatsburgdok te Antwerpen.

Voor de deur is het even aanschuiven omdat we met acht rolstoelgebruikers zijn. Eenmaal binnen zit er een man aan de toog die ziet dat ik bij de groep hoor en mij aanspreekt: "Geef hen er allemaal eentje van mij, maar neem me niet kwalijk, praat me er verder niet over, daar kan ik niet tegen, dat pakt m'n hart".

Goed, we dronken er één van hem, ons budget is ook niet zo schitterend, maar ik dacht: "Wacht maar, we trakteren wel terug, we zijn geen bedelaars!"

Na met de jongeren van onze groep wat gedronken en gepraat te hebben, ging ik naar hem toe.

Ik zeg: "Aangenaam, ik ben Ad".

"Nou ik Marcel, zei hij."

Ja" zeg ik, "en daar ... hé is Dirk. Hij praat wel niet met woorden zoals wij, maar hij verstaat je heel goed en kan voldoende uitdrukken wat hij wil zeggen, als je maar de juiste vragen stelt. Ja, zegt hij door zijn tong uit te steken."

"Hé Dirk", roep ik", vind je het fijn in dit café?" En meteen steekt Dirk zijn tong uit, terwijl hij met heel zijn mimiek dit 'ja' versterkt.

"En weet je wat hij eigenlijk het liefste doet, Marcel? Nou gewoon zoals nu onder de mensen zijn. 's Morgens kleed ik hem als eerste aan en dan zet ik hem met zijn rolstoel bij de ingang van het instituut, waar alle personeel binnenkomt. De meeste mensen zeggen dan even goededag, maken een praatje, steken hun hand op. Dan is Dirk in de wolken. Het gebeurde zelfs een keer, dat hij z'n eten liet staan, omdat hij iemand nog niet gezien had. Onder de mensen zijn is z'n hobby!"

Het is fijn dat je jouw eten kunt laten staan omdat je iemand nog niet gezien hebt. Dit is zoveel als zeggen 'Ik heb je liever dan brood'.

"En naast Dirk, hé Marcel, zit Alain. Als je met Alain naar de dierentuin gaat, kom je niet verder dan de eerste kooi. Zo gefascineerd is Alain door dieren.

Op een morgen was hij te laat op school. De politie werd verwittigd en die zocht overal, zonder resultaat. Pas toen zijn begeleidster op dienst kwam, werd hij teruggevonden omdat zij wist waar ze hem moest zoeken. Ze ging recht naar het kippenhok en ja, daar zat hij. Hij trok het gras sprietje voor sprietje uit om het de kippen te voeren.

Alain leert je pas echt naar dieren kijken.

En naast Alain, zit Christel en die ..."

En ik vertelde van iedere bewoner iets eigens, iets oorspronkelijks, iets specifieks. Ik vertelde niet over de handicap, niet over wat het eerste opvalt, ik vertelde over ieders positieve kracht.

Toen we enkele weken later opnieuw dat café binnenkwamen, zat Marcel daar weer. Hij stak zijn hand op en riep: "Hé, dag Dirk, dag Alain, dag Christel, ...!"

We hadden namen gekregen, hij onderscheidde gezichten!

En ik vertelde hem weer over iedereen een sterke kant.

Weer een tijd later, toen we daar binnenkwamen, sprong hij van z'n barkruk op en kwam bij ons zitten, zag dat Christel kwijlde, pakte een schone zakdoek, sloeg zijn arm om haar heen en veegde haar mond schoon.

"Hé Marcel, wat doe je nou?" vroeg ik.

Hij keek me overtuigend aan en zei: "Waarom niet, ze kon m'n dochter wezen!"

We waren familie geworden.

Marcel was op een andere manier gaan luisteren.

Hij was in hen andere waarden gaan ontdekken zoals eerlijkheid, zijn wie je bent, geen masker opzetten, ...

Nadien kwam hij geregeld koffie drinken in de groep, hij werd een vriend.

Ik had dit verhaal ook anders kunnen spelen. Had ik aan Marcel geantwoord: "Hé wat denk je wel? We hebben een eigen budget, hoor! en we zullen onze consumptie zelf wel betalen!" Dan zou ieder in zijn eigen wereldje naast elkaar blijven leven zijn.

Een eerste waarde die we moeten herwaarderen is het ontvankelijk luisteren, het dieper luisteren zonder vooroordelen.

Rita moet op dieet.

Zij krijgt daardoor andere gerechten dan haar tafelgenoten.

Dit keert serveert men chocoladepap.

Christel, die al wat er gebeurt nauwkeurig in het oog houdt, heeft het gezien. Als ze iets ziet wat haar bevalt, houdt Christel niet op dit uitdrukkelijk te uiten: "Ikke ook pap, ikke ook!" roept ze.

Rita die een enorme agressieve uitbarsting kan ontwikkelen, zeker als je haar iets afpakt, begint gevaarlijk met haar ogen heen en weer te draaien en beschermt met beide handen haar pap.

Dan ineens pakt ze haar lepel in de ene hand, slaat haar andere hand om Christel heen en geeft haar een lepel pap. Na deze eerste lepel volgt een tweede, een derde . . . heel het kommetje.

Weg pap!

Geen orthopedagoog kan er met zijn verstand bij.

Dit is puur: een wonder.

Mens zijn is in wezen onvoorspelbaar, onuitputtelijk. **Dus weg met de vooroordelen.**

Laten we ons nog niet te veel leiden door dossiers? Is het niet beter dat we het eerst zelf ondervinden? Een gedrag kan veranderen in relatie met een andere opvoeder.

We brengen een musical in het dagverblijf Zonnebloem.

Terwijl heel de zaal keer op keer lacht, vertek jij geen spier van je gezicht.

Na afloop kom je recht op ons af. "Bedankt hoor, ik heb nog nooit zo gelachen", zeg je eerlijk als goud.

Zo zie je: maar: je weet maar nooit!

Weg dus met die vooroordelen.

Op een dag komt er een nieuwe opvoedster in de groep. Ze ziet dat één van de jongeren pap eet en vraagt waarom dit zo is. Niemand wist het, het was al jaren zo. Het stond zo in zijn dossier.

De opvoedster antwoordde dat ze hem een boterhan zou geven als niemand haar kon zeggen waarom hij pap moest eten. En dit deed ze ook.

De jongen had nog nooit zo lekker gegeten.

Later bleek dat de jongen ooit in zijn geschiedenis last gehad had met slikbewegingen. De lopende voeding was achteraf blijkbaar een evidentie geworden.

Mensen pinnen elkaar vast, plakken elkaar een etiket op.

Op een dag kwam ik terug van een studiedag in Nederland. Ik stopte aan een tankstation om LPG bij te vullen.

Ik drukte op een grote rode knop, maar er werd geen LPG overgetankt. De mensen in de auto achter mij moesten er goed om lachen, en één van hen riep triomfantelijk dat die rode knop de noodstop was.

Ze bleven maar lachen, zelfs toen het mij wel lukte om LPG bij te tanken.

Natuurlijk, ze hadden mijn Belgische nummerplaat gezien. Ik stapte op hen toe en zei: "Ik weet wat u denkt. U denkt: die stomme Belg. . . maar ik ben toevallig een Nederlander en daar kan ik ook niets aan doen". En de zon in z'n gezicht ging ineens onder. De lol was er af.

Ik ging betalen, en toen ik nadien in mijn auto wou stappen, riep één van hen: "Zeg, kun je dat bewijzen?". Ik speelde het spel mee en antwoordde: "Daar heeft U ook lang over moeten nadenken. Je mag me altijd volgen".

Als we onze vooroordelen uit de weg ruimen, komt er ruimte voor de hoofddoelstelling van alle onderwijs, van alle opvoeding, van het hele leven.

We kunnen voor mensen een omgeving scheppen waarin ze met hun talenten tot volle ontwikkeling kunnen komen, een omgeving waarbinnen ze optimale ontwikkelingskansen krijgen en tot bloei kunnen komen.

Joke was negen jaar. Haar enige woordenschat bestond uit drie woordjes: "Hé, hallo, allé".

Ik had al vlug door dat ze verzot was op wilde spelletjes. Dan leefde ze intens en riep ze steeds die drie woordjes. Ik riep tussendoor steeds mijn naam en hoopte dat Joke mijn naam zou herhalen. Ze bleef zich echter beperken tot hé, hallo, allé.

Twee jaar later, na een zware vergadering, wipte ik nog even bij Joke binnens. Ik had niets voorbereid en was ontzettend moe. Ik ging daarom aan tafel zitten met mijn hoofd in mijn handen en mijn rug naar Joke gekeerd, ik speelde voor dood. Joke kwam achter mij staan en riep: "Hé, hallo, allé". Ik reageerde niet, maar zat een scenario te bedenken. Joke werd kwaad en riep steeds harder "Hé, hallo, allé". Plots riep ze: "Hé, hallo, allé, Ad! " Ik snokte mij om en zij moest lachen. Ik keerde mij terug van haar weg en zij riep weer: "Hé, hallo, allé, Ad! " We hebben dit spelletje nog verschillende malen gespeeld.

Vanaf dat moment riep ze niets anders meer. Toch betekende Ad voor haar geen naam, het was enkel synoniem van muziek, van aandacht, van spelletjes.

We bleven Joke verder stimulerend omringen. Op een dag kwam er een nieuwe begeleider. Reeds de eerste avond riep Joke zijn naam Guy, of toch ongeveer. Ze liet de moeilijke G achterwege, zij zei: "Ie, ie, ie . . ."

Nu zegt ze reeds verschillende namen en ook wat woordjes. Ontwikkeling was dus toch mogelijk.

Joke leert ons dat wij zijn als planters en kwekers. Wij kunnen enkel de grond om hen heen zo stimulerend mogelijk maken. Het eigenlijke wonder van groei en ontwikkeling hebben we niet in de hand, dat komt van binnenuit en soms wanneer we het het minst verwachten.

Een boer uit Soeng vond dat zijn rijst niet snel genoeg groeide, hij zette zich op zijn knieën en trok elk halmpje omhoog. Uitgeput kwam hij thuis. Hij vertelde trots: "Vandaag heb ik de rijst geholpen bij het groeien". Zijn zoon ging kijken en kwam terug met de boodschap dat het hele veld dood lag.

Zo is de natuur, zo is de mens! Zonder dat we precies weten hoe, groeit iemand uit tot een persoon die je niet voor mogelijk had gehouden. Je moet wel de wortels ongemoeid laten. Wij kunnen enkel de omgeving scheppen waarbinnen optimale ontwikkeling mogelijk wordt. Iemand kan uitgroeien zoals je het niet voor mogelijk had gehouden.

Een koppel vierde zijn 65-jarig huwelijksjubileum. Hij had een cadeautje (een pakje confetti) van hun huwelijk bewaard. Hij vroeg haar: "Zullen we het nog eens doen? en strooide een heleboel confetti over haar heen".

's Avonds in bed vroeg hij weer: "Zullen we het nog eens doen?" En zij antwoordde: "Ik dacht dat jouw confetti op was!"

Al zijn mensen stokoud, ze blijven steeds ontwikkelingsmensen die ook dan dingen kunnen zeggen of doen, die ze nooit eerder deden.

Zo moeten we naar mensen kijken, als naar iets onverwachts dat kan gebeuren.

Ilona is spastisch en heeft twee stompen van handen, waarover ze zich schaamt. Op een avond hoort ze de vreemde stap van een nieuwe begeleidster op de gang. In paniek probeert ze haar handen te verstoppert. Maar Marleen, de begeleidster, is vlugger en geeft een zoen op Ilona's handen. Ze helpt haar ook nog met limonade drinken. Later op de avond komt Marleen nog eens terug en Ilona zit rechtop in bed met uitgestoken handen. Het is of ze wil zeggen: "Bekijk ze maar, mijn stompen zijn mooi, nu jij er bent".

Luisteren is iemand **thuisbrengen in zichzelf**. Wie zich niet thuis voelt in zichzelf, loopt verloren.

Iemand thuisbrengen doen we met ons hart en de motor van het hart is bemoediging. Bemoediging, aanmoediging is het allerbelangrijkste.

Een parabel vertelt over een zoutklomp die zijn ganse leven niets anders gezien had dan vaste dingen, vaste bergen, vaste bomen, ... Op een dag beklimt hij de dijk en ziet een ruisend, bewegend leven: de zee.

Hij zegt: "Wie ben jij?" en de zee antwoordt: "Kom wat dichtter, dan vertel ik het je". De zoutklomp stapt in het water. Zijn zoute voeten lossen op. De klomp vraagt: "Zeg, wie ben jij, dat ik mijn voeten verlies?". De zee fluistert: "Daar zijn geen woorden voor, kom nog wat dichtter". De zoutklomp vergeet zichzelf en gaat verder de zee in, tot hij ziet dat hij ook zijn romp kwijt is en weer vraagt hij: "Wie ben jij?", maar de zee geeft weer hetzelfde antwoord: "Daar zijn geen woorden voor, kom nog wat dichtter".

De zoutklomp gaat nog verder de zee in en legt ten slotte z'n zoute kop te luisteren in zee. Op dat moment, terwijl hij oplost als een bruistablet in een glas water, hoort hij diep in zich een stem: "Jij bent ik en ik ben jij en wij zijn één!"

En ... sindsdien is de zee van zout.

3. Bevestiging en aanmoediging

Een klasje was aan het voetballen. Eén van de jongetjes kwam aangelopen en gaf een harde trap tegen de bal. De bal rolde vijftig centimeter verder. De meester riep: "Oh, wat ver!" Het jongetje gaf nog een trap tegen de bal en deze vloog vijf meter verder, dankzij 'oh wat ver!'

Indien de leraar realistisch was geweest, en na dat eerste schot had geroepen: "Je kunt er niets van, zal ik eens schieten!". En hij had

dat veld over geschoten, dan had hij dat kereltje in de grond gedrukt.

Aanmoediging, bevestiging is de sleutel van het leven.

Midden in de musical die we opvoerden, sprong een jongen uit de zaal recht en wilde de micro. Een opvoeder springt vóór hem en zei dat hij helemaal niet kon zingen. Ad liet de jongen toch begaan. Hij krijste en tierde, maar dit was zijn eigen manier om te zeggen dat hij het fantastisch vond. Wie goed luisterde, verstond dat dit de meest individuele expressie van de meest individuele emotie was. De jongen zei op zijn manier: "Deze musical is fantastisch, muziek is mijn lust en mijn leven! Bedankt!"

We moeten telkens opnieuw proberen om anderen te laten voorgaan, om hen aan te moedigen.

Op een woensdagmiddag stond, om één minuutje over twaalf, een klein jongetje te huilen aan de poort van het college. Ik vroeg wat er scheelde. Hij antwoordde dat mama hem vergeten was. Ik probeerde hem te troosten met argumenten als: " Ze is nog maar één minuutje te laat. . . ze zal in de file staan. . .of misschien wel voor het rode licht . . .ze zal hier zó wel zijn".

Toen dit niet hielp, nam ik een blad papier, en tekende er in enkele seconden een clown op. Zijn moeder kwam de straat reeds ingereden. Het jongetje kon weer lachen, nam de tekening van mij aan en stapte in.

Twee jaar later kwam zijn moeder naar mij toe met de vraag: "Wil je een andere clown tekenen? Mijn zoontje heeft met de vorige clown twee jaar lang onder zijn hoofdkussens geslapen. Nu is hij echt versleten".

Ik heb een andere clown getekend.

Luisteren is iemand **houvast geven.**

Toen ze mij belden dat mijn vader op sterven lag, haastte ik mij naar de kliniek, bang niet meer op tijd te zullen zijn. Toen ik zijn kamer binnenkwam, draaide hij zijn hoofd en zij enkel "bedankt". Ik had tot dan toe nooit geweten dat dit woordje, dat in het dagelijkse leven beleefdheidshalve wordt gebruikt en vaak tot op de draad versleten is, zo puur kon worden dat je ervan kan leven.

Op sommige momenten kunnen woorden heel andere waarden inhouden. Er is soms zo weinig nodig om iemand te bevestigen en het betekent zoveel.

Tine, een gehandicapt meisje zou heel graag opdiene. Zij zou dit ook kunnen. Daarom stelt de pedagoog aan de directeur de vraag of zij het middagmaal voor het personeel mag helpen opdienen.

Waarop de directeur zonder blikken of blozen antwoordt dat als zij opdient, hij geen eten meer lust.

Het is belangrijk dat iedere functie in huis luistert naar de mens en zichzelf minder afschermt in kapelletjes. Een instelling moet één grote ruimte zijn waarbinnen iedereen werkt in dezelfde geest.

Ook personeelsleden hebben het gevoel nodig dat zij belangrijk zijn.

Op een dag fotografeerde ik elke persoon die in de instelling kwam werken. Ik heb toen alle foto's uitgehangen met tekstjes erbij. Ineens zagen mensen hoe belangrijk ze zijn en dat deed hen goed.

Tegen de Paastijd had ik een grote spiegel in de vorm van een ei in de gang gezet. Boven de spiegel had ik volgende tekst gehangen. 'Het mooiste ei ben jij.' Het was hartverwarmend de reacties van hen die in de spiegel keken, gade te slaan.

Mensen hebben bevestiging nodig. Het is belangrijk om mensen bewust te maken hoe belangrijk hun taak wel is, dat ze er niet enkel zijn om bijvoorbeeld de grond te dweilen.

Op een dag ligt er een drol in de lange gang van het internaat. Er staan vier interieurverzorgsters rond. Zij praten opgewonden over: "Waar toch dit voorwerp vandaan zou komen? Wie zou de dader kunnen zijn?" Ze bleven discussiëren en niemand van hen maakte ook maar enige aanstalte om hem op te ruimen, al hadden zij het nodige materiaal bij de hand. Dit komt o.a. omdat de regel was, dat de begeleider(ster) van de leefgroep waar de pupil woont die zoiets heeft laten vallen, het moet opruimen (als de bewoner het zelf niet kan). Nu wist ik toevallig van wie hij was, tenminste ik had een sterk vermoeden, maar je weet natuurlijk nooit. Er lopen daar immers zoveel mensen rond. Toen vervolgens niemand van de begeleiders in de buurt er werk van maakte om dit ongewenste voorwerp te verwijderen, liepen de werkvrouwen mopperend naar de directeur. Ik, die vermoedde dat de directeur wel even mee zou komen, pakte gauw een emmer en een dweil en voor iemand het had opgemerkt, was de drol weg. In een hevige discussie kwamen ze even later de hoek om. Ik hoor ze nog komen, maar wat was dat? "Waar was ie nou? Hij lag hier toch?" Niemand begreep er iets van. Wat een drukte over een drol! Typisch voor een internaatsmentaliteit?

Ik weet het niet. In ieder geval heb ik Annie gevraagd voortaan op tijd naar de w.c. te gaan.

Als mensen er zo'n een mentaliteit op na houden, zijn ze verkeerd ingelicht. We moeten trachten om de bewoners op een andere manier te zien.

Aanmoediging, bevestiging is de sleutel van het leven.

We moeten deze waarden herwaarderen. We moeten dieper luisteren, bereid zijn een **verbond aan te gaan, partner en lotgenoot te worden**, we moeten onze vooroordelen wegruimen en mensen aanmoedigen om zo ontwikkeling nieuwe kansen te geven.

In een klein dorpje in de Dordogne, woonde een dorpsgek. Hij kon uren langs de boomgaarden fietsen, sprak tegen de appels en streelde ze. De andere dorpsbewoners lachten hem hierom uit. Slechts één man begreep hem: Vincent Van Gogh, omdat ook hij met andere ogen naar de appels en het leven keek.

Luisteren is een andere wijze van kijken naar de werkelijkheid

Je kan An niet blijer maken dan met een appel. Als ik voor haar heel langzaam een appel schil, is dit het hoogtepunt van de dag. In een appel ziet zij iets van het wonder.

Wij mensen worden alles zo vlug gewoon. Kunnen we nog verwonderd zijn om onze eigen blijdschap, om onze eigen hartslag?

3. De samenwerking en de wederzijdse verrijking

We leven de ganse dag in relaties. In relaties zijn er gradaties te onderkennen.

De laagste trap is vijandschap, de volgende coëxistentie, dan volgt er begrip, uit begrip ontstaat respect en uit begrip en respect groeit samenwerking.

Uit samenwerking groeit het hoogtepunt van de menselijke relatie, de wederzijdse verrijking: jij hebt mij iets te zeggen en ik heb jou iets te zeggen.

In een kerstspel moest een mongool de tekst zeggen: "Er is geen plaats in de herberg".

Toen Jozef en Maria aanklopten, deed hij open, zei z'n tekst en sloeg de deur hard voor hun neus dicht. "Goed zo", dacht de klasjuffrouw, "hij kent z'n rol perfect." Maar op hetzelfde ogenblik trok hij de deur weer open en riep spontaan: "Jozef en Maria, kom maar hier, je krijgt mijn kamer!"

Tijdens een viering beeldde een klas de parabel van de Barmhartige Samartiaan uit. De jongeren speelden het goed. Maar op het einde

van het verhaal, stond de jongen die de rover speelde terug op, ging naar degene die hij had neergemept en zei: "Hou je goed!"

Bij het uitdelen van het brood zei de priester steeds: "Hou je goed". De jongen glunderde, want de priester had naar hem geluisterd, hij had hem bevestigd.

Een opvoeder zat met de tranen in de ogen. Dit gebeuren had hem zo gepakt, omdat hij die dag na een ruzie met zijn vrouw was weggegaan zonder nog iets te zeggen. Hij zei: " Het zal me niet meer gebeuren dat ik thuis wegga en niet zoiets zeg van: Hou je goed hé! "

Wederzijdse verrijking ligt dichtbij

Positieve verhalen kunnen gebundeld worden, zodat we er bij negatieve ervaringen kunnen op terugvallen.

Na mijn werk op het internaat, rijd ik met de trein naar huis.

Sommige bewoners neem ik mee in m'n kleren. Ik ruik naar hen, zoals een boer naar de grond, een zeeman naar de zee, een geliefde naar zijn geliefde. Ik stap dus eigenlijk zo'n beetje met de hele groep in.

Terwijl ik moe ga zitten op de bank, komt er ineens een beeld van een vrouw tegenover mij zitten. Een jonge vrouw tot in de puntjes verzorgd, met alles erop en eraan en in de goede verhouding, niets te groot of te klein, een academiemodel, zo weggelopen uit de Flair. Waar had ik dat aan verdiend?

Ik pak al gauw mijn krant, daar kun je nog eens bescheiden overheen gluren, terwijl je de indruk geeft diep over de lectuur na te denken.

In het begin, bij het vertrek van de trein was haar blik bijzonder helder, maar naarmate de trein voortraasde werd haar uitdrukking troebel, vervolgens begon ze te knikkebollen en viel haar mond open.

En dan opeens begint ze te kwijlen. Ik wil beroepshalve mijn zakdoek bovenhalen, maar dat kan je natuurlijk niet maken.

Toen moest ik opeens denken aan Christel, een meisje met een mentale handicap, door sommige mensen liever ontweken omdat ze kwijlt.

Ik dacht: "Eigenlijk staan jij en zij lang niet zo ver van elkaar dan je misschien wel zou denken. Lang niet zover!"

Hoe anders die ander ook is, we staan lang niet zo ver van hen af. Als we dieper luisteren naar de echte waarden van het leven merken we dat we eigenlijk hetzelfde zoeken: veiligheid, geborgenheid, troost, bevestiging, iemand zijn met een naam, onszelf mogen zijn, ten volle mogen leven.

Er werd op m'n deur geklopt.

"Ja", riep ik.

De deur ging open. Een klein manneke kwam binnen, twee en een halve bloempot hoog.

"Wie ben je?" vroeg ik.

"Ik ben de kleine dood", zei hij. Toen begon hij heel hard te huilen.

"Ja", zei hij, "overal waar er feest is, waar mensen samen komen en plezier maken, sturen ze mij weg. Maar de dood moet toch ook leven". En hij wreef met z'n doodsbeentjes door z'n dode oogjes.

"Ja, kleine dood, ik begrijp je", zei ik.

"Blijf maar wat bij mij, ik ben op het moment ook niet zo gelukkig. Kom, hou me wat gezelschap. Laat ons samen wat praten, dat helpt."

Zo zitten we daar en ik vertel wat verhalen met een gedicht tussendoor, en af en toe is het even stil.

In één van die stille momenten, kijkt hij me plotseling aan en vraagt: "Ad waar denk je nu aan? zeg het vlug".

Ik zeg: "Ik denk aan jou".

En op dat ogenblik kreeg de kleine dood echte ogen die fonkelden.

Ik riep nog harder: "Ik denk aan jou!"

En hij kreeg echte wangen en haren om te kunnen kammen en een echt gezicht, een neus, oren, een romp, armen, benen en voeten.

En ik riep nog harder: "Ik denk aan jou!"

Toen sprong hij recht, vloog me om de hals en riep: "En ik aan jou!"

En in m'n kamer zat een klein manneke, twee en een halve bloempot hoog.

Ik vroeg: "Wie ben jij?"

Hij zei: "Ik ben het kleine leven".

Ik vroeg: "En wat ga je dan met dat kleine leven doen?"

Hij zei: "Kleine doden opwekken".

Ik vroeg: "En hoe ga je dat doen?"

Hij zei: "Door te zeggen: ik denk aan jou!"

Ik zei: "Veel succes klein leven en tot ziens!"

* Dicht- en verhalenbundel 'MET NIEUWE OGEN' door Ad GOOS
Meer informatie: Luikstraat 32 te 9160 LOKEREN.